

Prof. dr hab. Marek Konopczyński
Katedra Pedagogiki Specjalnej i Działań Twórczych
Zakład Twórczej Resocjalizacji
Uniwersytet w Białymstoku

Recenzja rozprawy doktorskiej
autorstwa

Gabrieli Zuzanny Dobińskiej
z tytułu

Świat społeczny wychowawców młodzieżowych ośrodków wychowawczych
napisanej

pod kierunkiem **prof. dr hab. Krzysztofa Szmidta**
na Wydziale Nauk o Wychowaniu Uniwersytetu Łódzkiego

Wprowadzenie

Znawcy problematyki resocjalizacji nieletnich na ogół nie mają wątpliwości, że polski instytucjonalny system resocjalizacji dzieci i młodzieży oparty jest na przestarzałych koncepcjach formalno-prawnych, organizacyjnych i teoretyczno-metodycznych pochodzących z połowy XX wieku i poprzez to nie przystaje do współczesnej rzeczywistości społeczno-kulturowej, a przede wszystkim utrwała społeczny mit o omnipotencji prawa i skuteczności „siłowych” rozwiązań w procesie resocjalizacji dzieci i młodzieży.

Mit ten wiąże się z głębokim przekonaniem, że rozwiązania prawne nastawione na zwiększanie surowości organizacyjnej i wychowawczej, skutkuje efektywnością resocjalizacyjną nieletnich oraz, że najskuteczniejsza resocjalizacja odbywa się w placówkach izolacyjnych, w oderwaniu od szerszego środowiska społecznego. Od lat prowadzone badania naukowe udowadniają, że twierdzenia te pozbawione są podstaw empirycznych.

Paradoks tego myślenia polega w praktyce społecznej i administracyjnej na tym, że dostrzegalny brak efektów próbuje się tłumaczyć z jednej strony zbyt małą surowością prawa, co skutkuje znaną „twórczością” legislacyjną nadzoru administracyjno-sądowego i oświatowego, zmierzającą do zwiększania punitowności i represyjności

systemowej, a z drugiej strony niedoskonałością pracy wychowawczo-resocjalizacyjnej nauczycieli i wychowawców placówek dla nieletnich.

Potwierdzeniem tych słów jest wprowadzona niedawno w życie (1 września 2022 roku) Ustawa o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich, według której istota pracy między innymi w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych, ma polegać na siłowym adaptowaniu i przystosowywaniu podopiecznych do życia w placówce a nie do życia na wolności, a „wychowawczym” narzędziem jest proponowany surowszy niż dotychczas stosowany system kar regulaminowo- organizacyjnych.

Owo „siłowe” adaptowanie i przystosowywanie nieletnich za pomocą rejestru kar do sztywnych reguł obowiązujących w placówce, połączone z ograniczaniem społecznych kontaktów zewnętrznych, niesie ze sobą dwojakie konsekwencje: uczy wychowanków konformizmu w ramach tzw. „fałszywej socjalizacji instytucjonalnej”, oraz pozbawia ich umiejętności i kompetencji funkcjonowania w środowisku otwartym po opuszczeniu „murów” placówki resocjalizacyjnej.

Z perspektywy zarówno współczesnej wiedzy o resocjalizacji nieletnich, jak i doświadczeń praktycznych wielu państw europejskich, oczekiwane rozwiązania formalno-prawne, organizacyjne i wychowawcze powinny być ukierunkowane na przygotowywanie podopiecznych do funkcjonowania w warunkach wolnościowych, lub para wolnościowych, w kontakcie z naturalnym środowiskiem odniesienia (rodzinnym, w lokalnym środowisku najbliższym socjalizacyjnie młodym ludziom), a nie do życia w warunkach izolacyjnych i z natury rzeczy opresyjnych.

Mając powyższe na względzie, z dużym zainteresowaniem sięgnąłem po pracę magister Gabrieli Zuzanny Dobińskiej zatytułowaną „Świat społeczny wychowawców młodzieżowych ośrodków wychowawczych” napisaną na Wydziale Nauk o Wychowaniu Uniwersytetu Łódzkiego pod kierunkiem cenionego i znanego naukowca -prof. dr hab. Krzysztofa Szmidta, którego prace poświęcone różnorodnym aspektom pedagogiki twórczości stanowią fundament współczesnej wiedzy pedagogicznej z tego zakresu.

Nie ulega bowiem dla mnie wątpliwości, że to właśnie od wychowawców-pedagogów pracujących w ośrodkach resocjalizacyjnych dla nieletnich, od ich

sposobów postrzegania i interpretowania i konstruowania złożoności instytucjonalnego świata społecznego, zależy jakość efektów pracy resocjalizacyjnej, a to w jaki sposób wychowawcy młodzieżowych ośrodków wychowawczych konstruują instytucjonalny i pozainstytucjonalny świat społeczny w relacjach ze współpracownikami a przede wszystkim ze swoimi podopiecznymi, determinuje w najwyższym stopniu efektywność ich pracy wychowawczo-resocjalizacyjnej, a w konsekwencji wpływa bezpośrednio na dalsze losy życiowe nieletnich wychowanków placówek resocjalizacyjnych.

1. Ocena rozprawy doktorskiej

Warunki stawiane rozprawom doktorskim zostały określone w art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, a ich recenzencka ocena powinna określać następujące kryteria:

- ogólną wiedzę teoretyczną autora/autorki pracy
- umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej
- oryginalność rozwiązywania problemów naukowych oraz oryginalność w zakresie zastosowania wyników badań własnych.

W tym właśnie zakresie dokonałem oceny rozprawy doktorskiej mgr Gabrieli Zuzanny Dobińskiej zatytułowanej „Świat społeczny wychowawców młodzieżowych ośrodków wychowawczych”.

a. Ocena formalnej strony pracy

Rozprawa doktorska mgr Gabrieli Zuzanny Dobińskiej „Świat społeczny wychowawców młodzieżowych ośrodków wychowawczych” składa się z siedmiu rozdziałów podzielonych na podrozdziały, wstępu, bibliografii, spisu rycin i tabel oraz aneksów. Całość zawiera się na 337 stronach maszynopisu.

Trzy pierwsze rozdziały: „*System resocjalizacji nieletnich-ramy formalne, kulturowe i historyczne*”, „*Pedagog resocjalizacyjny w przestrzeni instytucjonalnych oddziaływań wychowawczych*” i „*Teoretyczne podstawy badań własnych*”, stanowią tak zwane tło teoretyczne rozprawy, natomiast rozdział czwarty: „*Metodologia badań społecznego świata wychowawców młodzieżowych ośrodków wychowawczych*” jest poświęcony przybliżeniu czytelnikom przyjętych przez Doktorantkę założeń metodologiczno-badawczych.

Kolejne rozdziały pracy- piąty i szósty: „*Konstruowanie świata społecznego wychowawców młodzieżowych ośrodków wychowawczych w relacjach z innymi wychowawcami*” oraz „*Konstruowanie świata społecznego wychowawców młodzieżowych ośrodków wychowawczych w relacjach z wychowankami*” stanowią opis i analizy uzyskanych rezultatów empirycznych.

Ostatnia część rozprawy doktorskiej: „*Zakończenie- o wielowymiarowej konstrukcji społecznego świata*” jest w swojej istocie, co zresztą wynika z samego tytułu, podsumowaniem całej pracy teoretyczno-badawczej Autorki.

Rozprawa doktorska mgr Gabrieli Zuzanny Dobińskiej jest napisana klarownie i bardzo poprawnym językiem. Zawiera bibliografię w której znajdują się najnowsze i najważniejsze pozycje naukowe z omawianego zakresu wiedzy, a odnoszące się do nich przypisy, są skonstruowane zgodnie z zasadami dobrego pisarstwa naukowego. Pozytywne wrażenie robi bogata i znakomicie dobrana merytorycznie bibliografia, która zawiera się aż na 28 stronach rozprawy.

Podsumowując, stronę formalną recenzowanej pracy oceniam wysoko i uważam, że może ona stanowić pewien wzór do naśladowania przy konstruowaniu rozpraw doktorskich.

b. Ocena rozprawy doktorskiej w zakresie ogólnej wiedzy teoretycznej

Jak już wspomniałem wcześniej, treści teoretyczne będące podstawą przeprowadzonych badań empirycznych, zawierają się w trzech pierwszych rozdziałach pracy doktorskiej: „*System resocjalizacji nieletnich-ramy formalne, kulturowe i historyczne*”, „*Pedagog resocjalizacyjny w przestrzeni instytucjonalnych oddziaływań wychowawczych*” oraz „*Teoretyczne podstawy badań własnych*”.

Rozdział pierwszy ocenianej pracy to: „*System resocjalizacji nieletnich-ramy formalne, kulturowe i historyczne*” zawiera w sobie następujące podrozdziały: 1.1 „*Formalno-prawne aspekty resocjalizacji nieletnich*”, 1.2. „*Ramy formalno-prawne określające działalność młodzieżowych ośrodków wychowawczych*”.

Doktorantka prezentuje w nim pogłębioną refleksję związaną z przeglądem literatury przedmiotu, wskazując na interdyscyplinarny charakter problematyki resocjalizacyjnej na tle przytoczonych modeli postępowania w sprawach nieletnich. Na

podstawie literatury przedmiotu wyodrębnia następujące modele: opiekuńczy, sprawiedliwościowy, uczestnictwa, kontroli kryminalnej, korporacyjny.

Może szkoda, że nie wspomniała o najnowszym z nich jakim jest model rozwojowy, który powstał w oparciu o wdrażaną w życie polskich placówek wychowawczo-resocjalizacyjnych koncepcję twórczej resocjalizacji.

W dalszych częściach tego rozdziału Autorka pracy omawia zarówno standardy polskie jak i wybrane standardy i reguły zagraniczne dotyczące postępowania wobec nieletnich sprawców czynów karalnych.

Podrozdział poświęcony charakterystyce polskiego modelu postępowania w sprawach nieletnich, jest oparty na analizie trafnie dobranej literaturze przedmiotu i wskazuje na dużą wiedzę i umiejętność dokonywania właściwych wyborów najważniejszych problemów związanych z analizowaną przestrzenią merytoryczną i jak się wydaje jest najbardziej interesującym fragmentem rozdziału pierwszego.

Trudno zresztą w całym rozdziale pierwszym rozprawy doktorskiej znaleźć jakiegokolwiek stwierdzenia, refleksje czy przemyślenia Doktorantki, które można by było podważyć czy zakwestionować, a wręcz odwrotnie, trudno się z nimi nie zgadzać. Dlatego też wysoko oceniam pod kątem merytorycznym treści analizowanego rozdziału zatytułowanego „*System resocjalizacji nieletnich-ramy formalne, kulturowe i historyczne*”.

Rozdział drugi zatytułowany jest: „*Pedagog resocjalizacyjny w przestrzeni instytucjonalnych oddziaływań wychowawczych*” składa się z czterech podrozdziałów: 2.1 „*Pedagog resocjalizacyjny w perspektywie głównych nurtów pedeutologii*”, 2.2 „*Kompetencje zawodowe pedagoga resocjalizacyjnego. Przegląd badań*”, 2.3 „*Formalno-prawne regulacje pracy wychowawcy w młodzieżowym ośrodku wychowawczym*” oraz 2.4 „*Etos pracy pedagoga resocjalizacyjnego*”.

Ta część pracy również oparta jest na dobrze dobranej fachowej literaturze naukowej i raportach z badań. Doktorantka posługuje się w nim wiedzą nie tylko pedagogiczną ale i z rozległych obszarów nauk społecznych, co wskazuje na Jej wysokie kompetencje naukowe.

Ukazane w analizowanej części pracy związki i ich implikacje dotyczące funkcjonowania pedagogów resocjalizacyjnych na tle ogólnych i uszczegółowionych

założeń humanistycznych paradygmatów a także ich funkcjonowanie w określonych obszarach rzeczywistości społecznej, wyraziście dokumentują wysoką jakość merytoryczną tej części doktoratu.

Rozdział trzeci „*Teoretyczne podstawy badań własnych*” posiada trzy podrozdziały: 3.1 „*Podstawowe założenia interakcjonizmu symbolicznego*”, 3.2 „*Proces stawania się w koncepcji światów społecznych*” i 3.3 „*Kategoria wiedzy ukrytej w badaniach wychowawców młodzieżowych ośrodków wychowawczych*”.

W rozdziale tym Doktorantka w syntetyczny ale wystarczająco pogłębiony sposób prezentuje teoretyczne podstawy własnych badań, opisując podstawowe założenia koncepcji interakcjonizmu symbolicznego, którą to koncepcję przyjęła za perspektywę teoretyczną swoich badań empirycznych, a także przybliżyła „koncepcje światów społecznych”, wraz z wyróżniającymi je kryteriami i kategoriami (podstawowe działanie, technologia, granice, areny, wartości), które stanowiły tło teoretyczne i badawcze pracy.

To co się rzuca od razu w oczy w trakcie analizy trzech pierwszych rozdziałów rozprawy doktorskiej, to głęboki i szeroki interdyscyplinarny ogląd przez Doktorantkę współczesnych teorii i koncepcji humanistycznych i społecznych, a na tym tle również rzeczywistości resocjalizacyjnej, ogląd osadzony w rzetelnie skonstruowanym zarysie paradygmatycznym, z zaznaczeniem wyraźnej perspektywy pedagogicznej.

Z punktu widzenia recenzenta, omawiane trzy pierwsze rozdziały jednoznacznie wskazują, że Doktorantka w zakresie naukowej wiedzy teoretycznej spełnia z naddatkiem kryteria niezbędne do ubiegania się o stopień naukowy doktora nauk społecznych w dyscyplinie pedagogika.

Na marginesie, może warto zastanowić się w sytuacji opublikowania pracy w formie książkowej, na co bym namawiał jej Autorkę i Promotora, czy nie warto dokonać zmiany kolejności rozdziałów i ich delikatnej modyfikacji?

Chodzi to, że Doktorantka na samym początku pracy przytaczała treści z zakresu ustawowych ram formalno-prawnych procesu resocjalizacji, które to ramy mogą z jednej strony sprawiać mylne wrażenie tradycyjnego podejścia Autorki do problemu instytucjonalnej resocjalizacji nieletnich zawężającego humanistyczną przestrzeń

procesów wychowawczo-resocjalizacyjnych, z drugiej zaś strony, trzeba mieć na uwadze, że od 1 września 2022 roku obowiązują nowe regulacje w sprawach nieletnich.

Autorka w swojej pracy odwołuje się do przepisów „starej” Ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich z 1982 roku, która obowiązywała jeszcze w trakcie prowadzonych przez Doktorantkę badań empirycznych, natomiast od 1 września 2022 roku mamy w Polsce nową Ustawę o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich, która niestety tylko pogarsza sytuację osób inkarcerowanych, oraz pedagogiczno-wychowawczą jakość pracy wychowawców i nauczycieli placówek dla nieletnich.

W sytuacji, kiedy badania były realizowane pod „rządami” starej Ustawy z 1982 roku i przepisy tejże ustawy znajdują się w pracy, a obowiązuje już nowa ustawa, może to sprawiać u czytelnika pewnego rodzaju „kłopot” poznawczy i interpretacyjny. Może lepiej by było dla całościowego oglądu pracy ten rozdział zmodyfikować i uzupełnić a być może też umieścić w dalszej jej części?

Zaprezentowane uwagi nie są krytyką tej części pracy, gdyż analizowane rozdziały są napisane kompetentnie i ze znanstwem materii merytorycznej, z zachowaniem wyraźnej perspektywy humanistyczno-pedagogicznej i w pełni ukazują znakomite rozeznanie Autorki w przedmiocie przeprowadzonych analiz teoretycznych.

Ponadto jest rzeczą w pełni zrozumiałą, że Doktorantka przedmiot swoich analiz i badań musiała osadzić w określonych ramach prawnych, gdyż w takich ramach konstruują swój świat społeczny wszystkie podmioty procesu resocjalizacyjnego, czego zresztą dowodzą wyniki dokonanych analiz badawczych.

Reasumując, uważam, że trzy pierwsze rozdziały składające się na zwaną umownie „teoretyczną część pracy”, w pełni potwierdziły wiedzę i kompetencje i umiejętności Doktorantki w zakresie pisarstwa naukowego, ukazując nie tylko jej ogólną znajomość współczesnej naukowej literatury przedmiotu ale także umiejętność dokonywania trafnych wyborów cytowanych dzieł oraz pogłębionych analiz i interpretacji merytorycznych dotyczących omawianych wątków.

Rozdział czwarty: „*Metodologia społecznego świata wychowawców młodzieżowych ośrodków wychowawczych*” składa się z pięciu podrozdziałów. Są to w kolejności: 4.1 „*Etnografia jako strategia analityczno-badawcza*”, 4.2., „*Metodologia teorii*

ugruntowanej”, 4.3. „Przedmiot, cel badań oraz problematyka badawcza”, 4.4 „Techniki badawcze” i 4.5 „Etyczne aspekty badań własnych”.

Ta część pracy poświęcona jest opisom metodologicznych założeń podjętych i zrealizowanych badań empirycznych. Autorka przyjęła perspektywę badawczą opartą na orientacji jakościowej, gdyż trudno się z nią nie zgodzić, że jest to najtrafniejszy wybór rozpoznania i zrozumienia badanego zjawiska konstruowania rzeczywistości społecznej – świata społecznego- przez wychowawców placówek w ich miejscu pracy, a więc naturalnym kontekście funkcjonowania zawodowego.

Przyjętą przez Doktorantkę strategią badawczą jest metoda etnograficzna, polegająca na obserwacji osób oraz zidentyfikowanie ich perspektywy poznawczo-społecznej w ich naturalnym środowisku odniesienia, jako członków określonej grupy zawodowo-społecznej.

Ramami swojego projektu badawczego Doktorantka uczyniła procedury teorii ugruntowanej, której założenia metodologiczne pozwalają na próby zrozumienia przez badaczy podejmowanych przez respondentów działań, z perspektywy osób badanych. W dalszej części omawianego fragmentu znajdują się syntetyczne ale i pogłębione opisy i analizy teorii ugruntowanej, co do których recenzent nie ma większych uwag i zastrzeżeń.

Należy podkreślić, że przyjęta przez Doktorantkę strategia badawcza oparta na bazie teorii ugruntowanej, zdaniem recenzenta jest zabiegiem słusznym i jednocześnie bardzo wymagającym. Z rozeznania w aktualnej literaturze przedmiotu wynika, że stosunkowo mało badaczy problematyki resocjalizacyjnej w Polsce decyduje się na takie rozwiązania empiryczne i dlatego podjęty trud przez magister Gabriellę Z. Dobińską wydaje się szczególnie warty docenienia.

W centrum swoich zainteresowań badawczych Doktorantka umieściła subiektywnie konstruowany świat społeczny wychowawców młodzieżowych ośrodków wychowawczych, natomiast za główny cel swojego rozeznania empirycznego przyjęła rekonstrukcję złożonych procesów tworzenia oraz podtrzymywania przez nich ich społecznego świata. Zdaniem Autorki pracy pozwoliło jej to na poznanie wewnętrznej sieci struktur tożsamościowych, autodefinicyjnych i legitymizacyjnych badanych osób,

co jak się wydaje jest zadaniem bardzo trudnym i ryzykownym w ujęciu badawczym o czym zresztą Autorka badań wspomina min. na str. 161 swojej rozprawy.

Technikami badawczymi Doktorantka uczyniła obserwację uczestniczącą, polegającą na przyglądaniu się osobom i ich relacjom interpersonalnym podczas rutynowych i nie reżyserowanych działań na terenie placówki, rozmowy z respondentami w różnych na ogół pozapłacówkowych miejscach oraz wywiady swobodne etnograficzne i konwersacyjne, w których wzięło udział 17 osób w tym 15 wychowawców (6 mężczyzn i 11 kobiet) oraz 2 dyrektorów ośrodków.

Pozyskiwanie materiału empirycznego odbywało się dwutorowo: obserwacja i rozmowy wychowawcami miały miejsce w jednym, wybranym MOW z terenu centralnej Polski, natomiast wywiady z wychowawcami i dyrektorami były zbierane w różnych ośrodkach znajdujących się na terenie całego kraju.

Reasumując, nie mając zastrzeżeń do przyjętej strategii badawczej i wynikających z niej założeń metodologicznych a także technik badawczych, nasuwa się jednak w tym miejscu recenzentowi ogólniejsza refleksja dotycząca kompatybilności tytułu rozprawy z zaprojektowanymi badaniami empirycznymi, a mówiąc dokładniej powstaje pytanie: na ile i w jakim zakresie zgromadzony materiał empiryczny pozwolił Doktorantce na zdefiniowanie zjawiska które w tytule rozprawy nosi bardzo pojemny tytuł: „Świat społeczny wychowawców młodzieżowych ośrodków wychowawczych”? Mam nadzieję, że odpowiedź na tak postawione pytanie zawiera się w kolejnych, ostatnich dwóch rozdziałach analizowanej rozprawy doktorskiej.

Tak czy inaczej, omawiany rozdział „metodologiczny” jest napisany z dużą znajomością naukowej literatury przedmiotu i ukazuje wysokie kompetencje metodologiczne Doktorantki.

Rozdziały piaty i szósty analizowanej pracy a zatytułowane w kolejności: „Konstruowanie świata społecznego wychowawców młodzieżowych ośrodków wychowawczych w relacjach z innymi wychowawcami” i „Konstruowanie świata społecznego wychowawców młodzieżowych ośrodków wychowawczych w relacjach z wychowankami” poświęcone są przedstawieniu uzyskanych rezultatów badawczych.

Na początku warto zaznaczyć, że są to niewątpliwie najciekawsze z poznawczego punktu widzenia części pracy doktorskiej. Szczególnie interesujące jest

zaprezentowanie, omówienie i zinterpretowanie społecznego zjawiska „stawania się wychowawcą” w jego dwóch etapach: testowania nowicjusza oraz przyjęcia do grona „swoich”. Przypomina to etapy jakie występują także u skazanych w sytuacjach uwięzienia penitencjarnego a być może mają też bardziej ogólny, uniwersalny charakter dotyczący kadry penitencjarnej.

Badania pokazują dość pesymistyczny obraz społecznego świata kreowanego przez wychowawców młodzieżowych ośrodków wychowawczych, choćby poprzez ich manifestowanie potrzeby przejęcia resocjalizacyjnych placówek wychowawczych przez Ministerstwo Sprawiedliwości, a więc ukazują dążenia wychowawców do zwiększenia izolacjonizmu, rygorystyki i dyscypliny w procesie resocjalizacyjnym.

Oznacza to, że badani wychowawcy niestety w małym stopniu rozumieją pedagogiczną istotę procesu resocjalizacji nieletnich, co zresztą wyraźnie widać w ich wypowiedziach zawartych w rozdziale piątym i szóstym. Słuszna jest zatem interpretacja przez Doktorantkę wypowiedzi respondentów, że resocjalizacja nieletnich kojarzy się im głównie z dyscypliną i ochroną społeczeństwa przed młodymi przestępcami, oraz, że oczekują udostępnienia im narzędzi dyscyplinowania, którymi dysponuje Ministerstwo Sprawiedliwości, a których nie zapewnia im Resort Edukacji (str. 299).

Okazało się również w badaniach, że społeczny świat wychowawców jest hermetyczny a jego uczestnicy negocjują jego płynne granice, próbując go legitymizować. Może oznaczać to w praktyce, a być może i oznacza, że interakcje wśród kadry wychowawczej placówki będą bezpośrednio rzutować na jakość pracy wychowawczej i klimat społeczny placówki.

Z badań wynika także, że sposób definiowania podopiecznych przez wychowawców pozwala na wyodrębnienie trzech strategii postępowania: opartego na budowaniu relacji, budowaniu formalnego autorytetu, podtrzymywaniu formalnego ładu.

Z wychowawczego i resocjalizacyjnego punktu widzenia najkorzystniejsze jest pierwsze postępowanie – budowanie relacji. Dwa pozostałe, tj. budowanie formalnego autorytetu i podtrzymywaniu formalnego ładu mogą wynikać z poczucia bezradności a być może i poczucia niekompetencji pedagogiczno-wychowawczych.

Interesującym zagadnieniem, które wskazały i opisały badania, jest związek architekuralno-infrastrukturalny z elementami świata społecznego konstruowanego przez wychowawców młodzieżowych ośrodków wychowawczych, który ukazuje wpływ architektury i infrastruktury placówki na określone wymiary świata społecznego, dzieląc go wyraźnie na świat wychowawców i świat wychowanków.

Ważnym wnioskiem płynącym z badań jest potrzeba modyfikacji a może i gruntownej zmiany modelu kształcenia pedagogów resocjalizacyjnych. Uzyskane rezultaty empiryczne pokazały, że pedagodzy z ośrodków wychowawczych nie znają w pełni konsekwencji stosowanych oddziaływań wychowawczych oraz nie rozumieją współistnienia dwóch równoległych instytucjonalnych przestrzeni społecznych: społecznego świata wychowawców i społecznego świata wychowanków.

Cieszę się również, że Doktorantka podziela mój pogląd dotyczący oceny wprowadzonej w życie 1 września 2022 roku Ustawy o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich, która sprowadza de facto cały proces resocjalizacyjny do izolowania, dyscyplinowania i karania jednostek nieprzystosowanych społecznie.

Wracając do pytania postawionego wcześniej: w jakim zakresie zgromadzony materiał empiryczny pozwolił Doktorantce na zdefiniowanie zjawiska które w tytule rozprawy nosi bardzo pojemny tytuł: „*Świat społeczny wychowawców młodzieżowych ośrodków wychowawczych*”, w analizowanych treściach rozdziałów piątego i szóstego, uzyskana odpowiedź wskazuje, że odnosi się on wyłącznie do określenia i definiowania społecznego świata wychowawców w przestrzeni (obrębie) ich funkcjonowania na terenie placówki dla nieletnich, co wskazuje, że tytuł rozprawy ma charakter ogólniejszy niż przyjęty zakres badawczy.

Jeśli Doktorantka podejmie wspólnie z Promotorem decyzję o opublikowaniu pracy doktorskiej w formie monografii, warto się zastanowić nad modyfikacją tytułu. Obecny tytuł sugeruje, że praca dotyczy całego świata społecznego wychowawców młodzieżowych ośrodków wychowawczych a nie tylko jego wymiarów instytucjonalnych, związanych z wykonywanym zawodem. A przecież świat społeczny nas wszystkich nie jest tylko związany z przestrzenią zawodową ale również a może przede wszystkim z przestrzenią rodzinną, towarzyską, wypoczynkową i innymi

przestrzeniami naszego życia społecznego, które się wzajemnie przenikają i często zazębiają.

Reasumując, w analizowanych rozdziałach znalazło się szereg interesujących wyników badawczych, które mogą stanowić przedmiot dalszych, pogłębionych analiz naukowych. Niewątpliwie Autorka badań wykazała się umiejętnością pogłębionej analizy materiału empirycznego i co warte jest podkreślenia, analizy tej dokonała odwołując się do bogatej literatury naukowej. Nie często bowiem w rozprawach doktorskich znajdujemy przykłady omawiania i analiz rezultatów badawczych wzbogaconych o refleksje związane z cytowaną wcześniej literaturą przedmiotu. Świadczy to o dobrze opanowanej przez Doktorantkę sztuce pisarstwa naukowego.

Podsumowanie recenzji

W swojej recenzji pracy doktorskiej magister Gabrieli Zuzanny Dobińskiej zatytułowanej „*Świat społeczny wychowawców młodzieżowych ośrodków wychowawczych*” nakreśliłem te wątki które dają odpowiedź na postawione na wstępie recenzji pytania dotyczące poziomu jakości merytorycznej ocenianej rozprawy.

Oceniany doktorat zawiera w sobie bardzo dobrą i nowoczesną wiedzę teoretyczną z przedmiotu analiz i badań, wykazuje wysoki poziom umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej przez Doktorantkę, a przede wszystkim oceniana praca stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, którym zajęła się magister Gabriela Z. Dobińska.

Biorąc pod uwagę powyższe, wnioskuję o przyjęcie pracy doktorskiej i dopuszczenie magister Gabrieli Z. Dobińskiej do dalszych etapów postępowania awansowego.

Jednocześnie wnioskuję o wyróżnienie pracy ze względu na oryginalność podjętych badań a także wagę rezultatów badawczych dla teorii i praktyki edukacyjnej i resocjalizacyjnej oraz wysoki poziom merytoryczny całej rozprawy doktorskiej.

Wamewo - Białystok
31.01.2022.

prof. zw. dr hab. Marek Konopczyński